

Erik, de jongen die van voetballen hield

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Saris, Ineke

Erik, de jongen die van voetballen hield

Swalmen: Kabeljauws 2000

ISBN 90 804629-2-6

NUGI 758/321

Trefwoorden: slachtofferhulp, rouwverwerking, dagboek

©2000 Uitgave: Kabeljauws (Lawrence Spierings), Swalmen

Vormgeving: Kabeljauws, Swalmen

Druk: Krips, Meppel

Alle rechten voorbehouden

Het dagboek van Ineke Saris

Erik,
de jongen die van voetballen hield

VOORWOORD

'Voor onze zoon Erik. Herinneringen om nooit meer te vergeten.'

Toen ik voor mezelf de beslissing genomen had om mijn dagboeken prijs te geven, begon de bijna onmogelijke taak Wat laat je erin, en wat haal je eruit? Hoeveel kun je met woorden overbrengen? Want veel moet je voelen of zelf ervaren hebben. Hoe kun je woorden geven aan pijn, gevoelens en emoties?

Al schrijvend en denkend, ben ik mezelf tegengekomen. Een heel andere Ineke dan die ik tot nu toe kende. Juist door steeds in dialoog met Erik en mezelf te gaan kon ik verder met mijn leven.

Ook heb ik alles opgeschreven voor Maikel, zijn jongste broer, die pas veel later zal beseffen wat het betekent om een broer te hebben gehad en weer te verliezen door een ongeluk.

Door hem bleven we echter ouders. Hij heeft ons voor een groot gedeelte er doorheen gesleept. Gewoon met zijn opmerkingen, doordat hij spontaan zei wat wij soms dachten.

Tijdens het vormgeven van mijn boek is Ed van de Kerkhof, een journalist van het *Eindhovens Dagblad*, op mijn weg gekomen. Door een reactie op een ingezonden brief van mij. Hij las stukjes uit mijn dagboeken en vond het de moeite waard.

Toen begon het zoeken, het gepuzzel, het herlezen, het herschrijven om een goede vorm te vinden.

Mijn dank is dan ook enorm groot voor alle hulp die ik van hem gekregen heb. Uiteindelijk heeft hij mijn schrijven bewerkt, en zonder hem was het nooit gelukt.

En er zijn nog meer mensen (onder andere de klasgenoten van Erik) die direct of indirect bijgedragen hebben aan de totstandkoming van dit boek. Onmogelijk is ieder van hen te bedanken. Ik kan niet alle namen noemen.

Toch zijn er een paar die ik een speciale plek wil geven. Mijn twee zussen, Mari-jon en José. Wij waren zo verbonden met zijn drieën. Zij hadden door het ongeluk het gevoel dat hun eigen kind heenging.

Dan mijn psychologe Marjan Braam die mij vanaf het begin gevolgd

heeft, ook via het lezen van mijn dagboeken.. Zij is degene geweest die mij gestimuleerd heeft mijn dagboeken prijs te geven. 'Het zou een lotgenoot veel herkenning kunnen geven, en zelf leerde ze ervan.'

Mijn vriendinnen Lotty en Vera.

Vaak liet ik de moed zakken en dan stimuleerden zij mij om door te zetten.

Cobi, een lotgenoot, die vele, vele uren typewerk aan mijn dagboeken heeft besteed. Lotty heeft tientallen malen alles doorgespit en steeds kritisch het manuscript gelezen.

Monique, ze maakte voor mij een prachtige bundel met illustraties.

Mijn man en Maikel wil ik bedanken. Beiden lieten mij begaan op de computer, hebben mijn gemopper getolereerd en hielpen waar nodig.

Als een ouder die een kind verliest zich in mijn schrijven herkent, dan is alles de moeite waard.

6

Ineke Saris

•

4 Oktober, woensdag, einde van de middag, ik sta in de keuken.

De telefoon gaat: Ineke Saris.

Ik heb tijd nodig om te horen wat ze zegt: 'Ik kom terug uit Lourdes en nu is Erik dood.'

Wie is Erik, denk ik.

Ik schrik van hetgeen ik in telegramstijl hoor. 'Erik op de fiets, nu dood, ben in het ziekenhuis, ik wil hem meenemen naar huis! Mag dat?'

Ik word vaker gebeld in crisissituaties, dan voel ik me kalm en handel.

Nu schrik ik. De rauwheid van Inekes stem en de emoties komen rechtstreeks binnen. Mijn lichaam begint te beven.

'Ik weet niet of je hem mee mag nemen', en nog een paar zinnen kan ik uitbrengen. Dan is het gesprek afgelopen.

Een maand later staat in mijn agenda een afspraak met Ineke gepland. Het wordt het begin van bijstaan, in de gaten houden, lezen van dagboeken, het durven vertrouwen op de stroom van het leven waarin ook de dood een plaats opeist.

Het is ons gelukt deze stroom te volgen dóór de zwartheid en wanhoop en onmogelijkheid en leegte heen.

*Marjan Braam,
psychologe.*

INLEIDING

Op maandag 15 juli 1996 stortte op het Eindhovense vliegveld Welschap een militair Herculesvliegtuig neer. Er waren 32 doden te betreuren. Dagenlang stonden de kranten vol met verhalen over de ramp, over de slachtoffers en over de nabestaanden.

Tussen de vele reacties die binnenkwamen bij de redactie van het *Eindhovens Dagblad*, zat ook een brief van een lezeres uit Veldhoven. Het was een aangrijpende brief. De schrijfster wees op het verschil tussen alle aandacht voor de slachtoffers van deze ramp en het ene kleine voorpagina-stukje waarmee enkele maanden daarvoor over het dodelijke ongeluk van haar zoon was bericht.

De brief werd gepubliceerd in de krant van zaterdag 27 juli 1996, onder de kop 'Zorg voor nabestaanden'. Hij luidde als volgt:

'De krant van zaterdag 20 juli valt binnen; ik volg het nieuws over het ongeluk met de Hercules op de voet. Mijn oog valt op het artikel 'Robert is dood, je gelooft het niet'.

De kop zou kunnen luiden: 'Erik is dood, je gelooft het niet'.

Op twee kilometer van ons huis stort een vliegtuig neer: 32 doden. Ik voel me met hart en ziel verbonden met de nabestaanden. Ik kijk naar de foto van het uitgebrande wrak en zie een ander beeld voor me: de mountainbike van onze zoon, helemaal te pletter gereden. Op 4 oktober 1995 verongelukte Erik, elfjaar, op twee kilometer afstand van ons huis. Het bericht heeft de voorpagina van het 'Eindhovens Dagblad' gehaald. 's Morgens kerngezond aan tafel, uitgezwaaid, laat in de middag troffen we hem dood aan in het ziekenhuis.

Wat heeft dit te maken met het vliegtuigongeluk? Voor mij persoonlijk alles.

Ik ben door de ramp diep geraakt, de herdenkingsdienst heb ik gevolgd, de kist van Erik zag ik zó tussen die kisten staan.

Tijdens de afscheidsdienst voor Erik vorig jaar lag half Veldhoven plat. 850 Mensen in de kerk, zonder enige publiciteit.

Dan het bericht in de krant waarin staat dat Defensie alle hulp biedt aan de nabestaanden. Ze zullen op ruimhartige wijze worden bijgestaan in alle problemen die ze tegenkomen. Een prachtig en terecht gebaar: medeleven op nationale en zelfs op internationale schaal.

Mijn gedachten gaan uit naar de nabestaanden van verkeersslachtoffers, de slachtoffers van ongelukken die elke dag en elke minuut gebeuren. Een klein berichtje in de krant en ze verdwijnen in de anonimiteit.

Mijn zus, verpleegkundige in het ziekenhuis, had de maandagavond van de Herculesramp dienst: iedereen was paraat en de spanning was te snij-

den. De twee slachtoffers die ze heeft gezien staan haar op het netvlies gebrand. Maar ook haar gedachten gingen maandag 15 juli naar haar neef Erik, die tien maanden eerder op dezelfde EHBO werd binnengebracht: op slag dood. Op zo'n moment stort je leven in, en er staat echt geen legertje hulpverleners te wachten om zaken voor je te regelen. Er is slachtofferhulp, maar die staat met lege handen. Daarna moet je het zelf maar uitzoeken. Wij waren in de bevoorrechte positie dat familie, vrienden en de school heel veel voor ons hebben gedaan. Van lotgenoten hoor ik andere verhalen.

In dezelfde krant van zaterdag 20 juli valt mijn oog op twee berichtjes: een meisje van zestien jaar uit Oirschot wordt op de fiets aangereden door een motor en overlijdt, een vijftienjarige asielzoeker wordt geschept door een auto en is op slag dood. Ik denk aan alle nabestaanden: ook zij verdwijnen in de anonimiteit.

De vraag "waarom Erik, waarom wij, waarom ik" is allang vervangen door de vraag "hoe nu verder". Nog nooit heb ik de publiciteit gezocht, maar nu vraag ik, nee schreeuw ik om aandacht voor alle verkeersslachtoffers en hun nabestaanden.'

8

De brief was ondertekend met haar naam, Ineke Saris.

Het voorjaar daarop bezocht ik haar. Ze was al die maanden contact blijven houden met de collega op de krant die haar brief had behandeld, en deze had mij verzocht eens met Ineke te gaan praten. Het resulteerde in een verhaal dat in april 1997 in het *Eindhovens Dagblad* werd gepubliceerd.

'Er gebeurt iets vreselijks als je kind sterft'. Zo begon de inleiding. 'Of het door ziekte, een ongeluk of door moord is - altijd komt het te vroeg. Het sterven van een kind veroorzaakt wonden die nooit helemaal genezen en soms helemaal niet. Altijd zal er die herinnering zijn. Soms wordt het leven zelfs ondraaglijk. Onze verslaggever bezocht een graf en een moeder die nog iedere dag worstelt met het verlies van haar zoon - een kind dat op 4 oktober 1995 werd aangereden toen het op weg was met kinderpostzegels.'

Het verhaal verscheen onder de kop 'DE JONGEN DIE VAN VOETBALLEN HIELD'.

Er stopt geen bus in Oerle. Vanaf de rand van Veldhoven moet je lopen. Of kun je wandelen. Vandaag ruikt de wind naar lente. Op een grasveld trippelt een merel. Geregeld staat hij stil, het zwarte kopje schuin omhoog - alsof ie wil luisteren naar wat er zich in de aarde beweegt. Maar misschien luistert hij wel naar de wind.

De morgen heeft de vrede van een kerkhof. Ik ben op weg naar het graf van een kind.

•

Ik heb Erik eigenlijk pas na zijn dood leren kennen. Van foto's. Uit plakboeken.

Ik weet nu dat boven zijn bed de vlag van Feyenoord hing. Erik had iets met John de Wolf, de ongeschoren engel die toen nog in Rotterdam voetbalde. Er zijn twee tekeningen. Eentje van De Wolf, inclusief wild wapperende haren en stoppelige kaken. En een onafgemaakte tekening, eigenlijk alleen de groene outfit waar Feyenoord toentertijd in speelde, ik meen het groen van een verzekeraar. Zijn vriendjes zagen Erik als een kleine John de Wolf - 'We missen je op het voetbalveld', luidt een briefje in een van de plakboeken. 'Je was een soort aanvoerder voor ons. We missen je'.

Er is ook een foto van een schoolkamp. Erik staat voorop bij het touwtrekken, schuin achteroverhangend, een witte slaapmuts op - het had iets weg van het verband dat hij later om zijn hoofd zou hebben, toen hij dood was en onder die vlag van Feyenoord lag, in zijn favoriete trainingspak.

Tussen alle brieven zit er eentje van de SV Budel. 'Wij kennen hem als een uiterst sportieve voorstopper met een goede mentaliteit, die met volle overgave en inzet knokte voor iedere overwinning van zijn team'.

In zijn grafsteen is een bal uitgebouwen.

•

Het eerste dat ik over Erik vernam, stond in de krant. Zijn moeder had een aangrijpende brief gestuurd, net na de ramp met het Herculesvliegtuig, vorig jaar op het vliegveld van Eindhoven. 'Ik kijk', schreef ze, 'naar de foto van het uitgebrande wrak. En zie voor me de mountainbike van onze zoon, geheel te pletter gereden'.

Ze vond het, zo schreef ze, terecht dat er zoveel aandacht en medeleven was voor de slachtoffers van de vliegtuigramp. Maar al die aandacht stond in schrille tegenstelling tot dat wat er doorgaans gebeurde met verkeersslachtoffers. 'Een klein berichtje in de krant, en ze verdwijnen, in de anonimiteit.'

'Ik vraag', schreef ze toen, 'nee, ik schreeuw ook om aandacht voor alle verkeersslachtoffers en hun nabestaanden.'

Daarna ging de tijd verder.

Toen ik haar onlangs bezocht, gaf ze me een videoband mee van de begrafenisplechtigheid van haar zoon. De priester was de eerste die opviel. Hij stond aan de lezenaar en zijn grote handen kromden zich om

een hopeloze leegte - soms leek het of zijn hele lichaam zich kromde van pijn. 'Jullie staan voor de enorme opgave los te laten', zei hij tegen de ouders en het broertje van Erik. En iemand anders zei: 'Laat hem nu zijn eigen weg gaan.' Loslaten. Een kind van elf jaar.

•

Aan de muren van de woonkamer hangen foto's. In een hoek staat een tafeltje, herinneringen. Een brandende kaars. Buiten, tegen de muur van de garage, een triplex bord met doelgaten, inmiddels verveloos geworden. De basketbalring aan de buitenmuur is half overwoekerd door klimop. Zijn moeder: 'Soms denk ik dat ik zijn dood te mooi heb gemaakt. De mensen zeiden dat hij er toch zo mooi bij lag. Maar ze hadden niet gezien hoe kapot zijn lichaam was. Ze hebben hem alleen in zijn trainingspak gezien.'

Eriks jongere broertje, de toen zevenjarige Maikel, formuleerde het met de helderheid die enkel kinderen hebben: 'Erik', zei hij, 'is niet gestorven. Opa's en oma's sterven. Erik is doodgereden.'

10 Doodrijden heeft de hardheid van metaal. Doodrijden verscheurt. Verplettert. Letterlijk.

Haar reacties waren van dezelfde aard. Alsof haar hart letterlijk bezweek. Al haar spieren en elke lichaamscel deden pijn. Ze had het gevoel barensweeën te hebben. 'Mijn lichaam reageerde zo heftig dat ik dacht dat ik met een bevalling bezig was. Later heb ik het stervensweeën genoemd. Alsof Erik weer met een navelstreng aan mij vast zat. Dat ik dacht dat ik hem nooit zou kunnen loslaten.'

'Ik heb', zegt ze, 'toen wel eens gezegd: konden ze maar een röntgenfoto maken van mijn hart. Hadden ze maar een pijnthermometer.'

Een andere onmiddellijke reactie was de aandrang Eriks dood verborgen te houden. 'Het was te erg. Niemand mocht het weten. Ik wilde het in stilte doen.' Ze wilde in hem kruipen. Ze wilde zelf dood. Van de trap vallen. Of zoiets. Weken na het ongeluk nog. 'Ik heb het vaak letterlijk gewenst: laat me in godsnaam maar doodvallen.'

'Er is geen troost. De mensen zeggen wel eens: je hebt nog een man en nog een zoon. En dan zeg ik: en ik heb ook een mooi huis en ik heb mijn tanden nog. Maar ik heb Erik niet meer. Wat telt is dat ik Erik niet meer heb.'

•

Ze kwam er achter dat verdriet valkuilen heeft. Dat verdriet scheidt, meer dan dat het verbindt.

'Als je trouwt, beloof je lief en leed te delen. Maar dit leed deel je niet. Mijn man heeft het goed verwoord. Hij zei: Ik moet mijn best doen om met watertrappelen zelf boven te blijven, reddend zwemmen kan nu

niet. Je loopt dubbelgebogen van verdriet - andermans verdriet kun je daar niet bovenop hebben. Nadien hoorde ik dat in zo'n situatie in tachtig, negentig procent van de huwelijken relatieproblemen ontstaan. Ik dacht eerst: dat kan niet. Dat heb je toch samen meegemaakt? Maar ik heb gezien dat het kan...'

Haar dagboek van toen weerspiegelt die periode. 'De hel op aarde bestaat echt. Ik zit er middenin. Er hangt in huis werkelijk een doodse stilte. We kunnen elkaar nog steeds niet bereiken. Ik zit hier maar, terwijl ik niet eens in staat ben om de was op te hangen.'

Ze richtte zich tot haar kind: 'Erik, we zijn maar heel gewone mensen. We gaan hieraan kapot. Het wordt alleen maar erger en heftiger. Ik heb totaal geen eetlust meer. Ik vecht me kapot om hier uit te komen. Maar het lijkt of ik steeds dieper wegzak en de kogel in mijn keel verstikt met totaal.'

Nee, haar huwelijk viel niet in scherven uiteen.

Eigenlijk waren er een heleboel reddinglijntjes. Zoals de leraren. De kinderen op school. De buurt. De huisarts. Haar eigen dagboek. Vrienden. Collega's. Familie. Haar psychologe. De bedrijfsarts bij de instelling waar ze werkt. Lotgenoten.

Ze beseft dat ze geluk gehad heeft met het omvangrijke vangnet dat zich om hen heen spande.

'Heel veel mensen zeggen: bèl me maar als je me nodig hebt. Maar dat doe je niet. In je diepste wanhoop vraag je geen andere mensen. In je diepste wanhoop bèl je geen andere mensen. Die ander moet begrijpen dat-ie zelf moet komen.' Ze kwamen. Zij kreeg de tijd om te rouwen. Ze komen nog steeds. Op Eriks geboortedag had ze koeken. En er kwamen mensen met bloemen.

Nadien kwam er een, wat ze noemt, 'gevoelloze' dag. Ze schrok er van. De psychologe zei dat het betekende dat haar verdriet in beweging was. Dat er meer van die dagen zouden volgen. 'Dat heb je nodig om weer in het midden te komen, om het leven weer recht te krijgen.'

Maar ze weet dat het nooit meer hetzelfde zal zijn. Dat er voortaan altijd een 'maar' aan de gebeurtenissen zal kleven. 'Het verlies van een kind is levenslang.' De dingen hebben, zo lijkt het, definitief hun glans verloren. 'Je eet wel taart', zegt ze, 'maar zonder slagroom.'

Eigenlijk, zegt ze, zou ze veel liever op slag een oude verbitterde vrouw zijn, als ze er Erik maar door terug zou krijgen.

Maar dat kan niet.

•

Ze heeft een briefje van Erik, een klasje met zijn eigen Top 10 van toen. Bovenaan staan de Rednex. Cotton Eye Joe. Mallotige disco-country. Ik grinnik. Dat-ie van dat soort muziek hield, neemt hem voor me in. Zijn moeder vertelt dat ze er pas na zijn dood achter kwam dat er aspec-

ten waren aan haar zoon die zij helemaal niet kende. Dat zijn klasgenoten hem anders kenden dan zij. 'Ze komen met verhalen. Bijvoorbeeld dat meisje dat kwam vertellen dat ze hartstikke verliefd op hem was. Dat ze een roze zeepje aan Erik had gegeven. En dat hij had gezegd 'stom schaap' en het zeepje in een putje had gestopt.' Zoiets vertel je als elfjarige ook niet aan je moeder.

Vrijdagmiddag wandelen we over het bospad naar de begraafplaats, naar het graf van Erik.

Toen, op zijn begrafenis, lieten zijn vriendjes hier ballonnen los, 'kleine diamantjes die verdwenen in de lucht', zoals Eriks moeder zei.

Nadien kwam er een gedenksteen. Met een voetbal er op.'

Ze kreeg veel reacties op het stuk.

12 Pas maanden later nam Ineke weer contact op. Of ik er iets voor voelde haar dagboek eens door te lezen. Ze was van plan om een boek te maken over het eerste jaar van haar rouw. Maar ze had nogal veel geschreven, zei ze. Er moest een keuze gemaakt worden. Maar welke?

Ik beloofde te helpen.

Het werd een proces dat maanden ging duren. Uiteindelijk kozen we voor de weergave van een volledige maand uit het dagboek. Dat werd de maand juni. De rest bestaat uit fragmenten.

*Ed van de Kerkhof,
journalist.*